

Convenant Letteren 2000+ Nadere aanvulling, toelichting en uitwerking

Universiteit van Amsterdam, Rijksuniversiteit Groningen, Universiteit Leiden, Katholieke Universiteit Nijmegen, Universiteit Utrecht, en Vrije Universiteit Amsterdam.

met instemming van

Erasmus Universiteit Rotterdam, Universiteit Maastricht, Katholieke Universiteit Brabant en Open Universiteit Nederland.

Preambule

Deze nota is opgesteld in het kader van het landelijk Disciplineoverleg Letteren en Geschiedenis (DLG) van de VSNU. Hoewel het met de minister van OC&W door zes universitaire instellingen gesloten convenant over het garanderen van een evenwichtig en verantwoorde onderwijsaanbod van Letterenopleidingen in eerste instantie de verantwoordelijkheid is van die instellingen, kunnen die afspraken niet los worden gezien van een context die alle Letterenfaculteiten¹ betreft. De context en de ontwikkelingen zoals deze in de nota zijn geschetst, worden onderschreven door alle leden van het DLG. De hoofdstukken aangaande kern domein, rationalisering voorzieningenaanbod en afspraken over samenwerking en complementariteit zijn een bijzondere verantwoordelijkheid van de zes convenantsinstellingen.

Ter inleiding

In juni 1999 hebben de decanen Letteren van zes universiteiten de nota Letteren 2000+ uitgebracht. Doel van dit document was nieuwe afspraken te maken in het kader van het Convenant Letteren dat in oktober 1996 met de minister van OC&W is gesloten over het instandhouden van een nader gespecificeerd letterendomein. In de nota 2000+ is nader inhoud gegeven aan het convenant in het licht van gelijkblijvende of licht afnemende financiële en personele middelen. Aangegeven is dat via versterking van de samenwerking en de complementariteit tussen de instellingen een evenwichtig en verantwoord aanbod van letterenopleidingen in Nederland in stand kan worden gehouden.

In de nota is nog eens gewezen op het belang van onderwijs en onderzoek op het gebied van de Letteren in Nederland. Hierbij zijn drie belangrijke aspecten genoemd: (1) de interactie van wetenschap en maatschappij, (2) de overdracht van de eigen cultuur, mede in vergelijking met andere culturen en (3) het onderhouden van kennis en inzicht op het gebied van talen en culturen buiten het Nederlandse domein. Door de toenemende globalisering en de onmiskenbare relatie tussen o.a. cultuur, politiek en economie kan het belang van Letterenstudies voor de Nederlandse samenleving niet voldoende worden onderstreept.

Sinds het uitbrengen van de nota in 1999 hebben zich, vanwege de afspraken die door 29 Europese ministers van onderwijs in Bologna zijn gemaakt, belangrijke ontwikkelingen voorgedaan waarmee bij het opstellen van genoemde nota nog geen rekening kon worden gehouden. Naar verwachting zal de invoering van een tweecycli structuur, naar Angelsaksisch voorbeeld in Nederland inmiddels aangeduid met de term bachelor-mastersysteem, majeure wijzigingen met zich meebrengen voor de Letterenopleidingen in Nederland. Deze

---

¹ De begrippen Letterenfaculteiten en Letterendecanen worden in deze nota omwille van de helderheid gebruikt als aanduiding voor alle decanen en faculteiten met een verantwoordelijkheid voor het verzorgen van opleidingen op het gebied van Letteren.

veranderingen liggen niet alleen op het gebied van de organisatie van het onderwijs, maar zullen ook financieel en inhoudelijk van aard zijn.

Deze nota beoogt een nadere aanvulling, toelichting en uitwerking te zijn van het document uit 1999 waarin, gegeven de huidige kennis, rekening is gehouden met de invoering van een tweecycli model in Europa in het algemeen en Nederland in het bijzonder.

Inhoudelijke ontwikkelingen

Met name de laatste twee decennia heeft het domein van de Letterenstudies grote veranderingen ondergaan. In belangrijke mate kan dit worden toegeschreven aan de opheffing van het academisch statuut en de introductie van de zgn. Algemene Letterenstudies. Hierdoor is een stimulans gegeven aan inter- en multidisciplinariteit waardoor niet alleen nieuwe opleidingen, maar ook nieuwe wetenschapsgebieden zijn ontwikkeld. Deze zijn in belangrijke mate bepaald door de volgende factoren: de toenemende internationalisering, de ontwikkeling van de computertechnologie en tenslotte de snel toegenomen rol van *de beeldcultuur* in de samenleving als informatie- en communicatie-instrument maar ook als middel van cultuuroverdracht. Deze ontwikkelingen hebben hun weerslag gevonden in de vorm en wijze van (1) mondelinge en schriftelijke communicatie, (2) de overdracht van informatie en (3) cultuuroverdracht. Letterenopleidingen van KUB, OUNL en UM hebben hier van meet af aan op kunnen inspelen, maar ook de zes convenant instellingen en de EUR hebben hierop gereageerd door de instelling van nieuwe opleidingen en nieuwe wetenschapsgebieden op met name de volgende terreinen:

- Communicatie- en informatiewetenschappen
- Journalistiek
- Informatiekunde (Alfa-Informatica)
- Theater-, film- en televisiewetenschappen
- Europese studies en Internationale betrekkingen
- Regiostudies.

In samenhang met de hierboven geschetste vernieuwingen heeft zich daarnaast een toenemende samenwerking ontwikkeld met de Bèta-studies (Archeologie, Taalkunde) en (andere) wetenschapsgebieden binnen de Gamma- en Alfasector.

De realisering en ontwikkeling van deze nieuwe opleidingen laten zien dat de Letterenfaculteiten inmiddels te maken hebben met een continu proces van veranderingen. Dat wordt nog eens extra bevorderd door het toenemende gebruik van informatie- en communicatietechnieken binnen alle, zowel meer traditionele als nieuwe, opleidingen. Deze dynamiek blijkt uitstekend aan te sluiten bij de ontwikkelingen in de maatschappij getuige het feit dat afgestudeerde Letterenstudenten momenteel relatief gemakkelijk een passende plaats op de arbeidsmarkt weten te verwerven.

In de nota Letteren 2000+ zijn de effecten geschetst van deze vernieuwingen binnen het Letterendomein. Het zwaartepunt van de belangstelling van studenten is geleidelijk komen te liggen bij de eerder vermelde nieuwe opleidingen. Dit is samengegaan met een afnemende interesse voor veel van de meer traditionele Letterenstudies en wetenschapsgebieden. Dit valt te betreuren maar kan en mag niet los worden gezien van meer algemene maatschappelijke ontwikkelingen. Ook de laatste jaren is de belangstelling voor opleidingen die tot voor kort als middelgroot konden worden aangeduid, zodanig verder afgenomen dat ook voor hen de status van kleine letteren inmiddels passender is. Goede voorbeelden hiervan zijn de opleidingen Duitse taal en cultuur en de Romaanse talen en hun culturen (Frans, Italiaans, Portugees). Tegelijkertijd is de belangstelling voor kleine letteren opleidingen op het gebied van de Semitistische Talen en Culturen / Midden-Oostenstudies, de Slavische talen en de Scandinavistiek (nog) verder teruggelopen.

Wetenschappelijk onderzoek en onderwijs behoren bij uitstek onderdeel te zijn van een dynamisch proces. In die context kan er geen ruimte meer zijn voor conservering zonder meer en zal er gezocht moeten worden naar programmeringen die meer aansluiten bij de maatschappelijke behoefte. Dit wil echter niet zeggen dat door de betrokken instellingen niet de verantwoordelijkheid wordt gevoeld voor het continueren binnen Nederland van kennis en expertise op het gebied van meer traditionele wetenschapsgebieden. De zes universiteiten hebben dat inmiddels bewezen door de wijze waarop uitvoering is gegeven aan het zgn. Convenant Kleine Letteren. Maar zoals in de nota Letteren 2000+ is vermeld, kan het effect van het Kleine Letterenconvenant niet zijn dat de daarin per universiteit genoemde voorzieningen voor onbeperkte tijd een status aparte behouden waarbij de ontwikkelingen binnen het Letterendomein als geheel buiten beschouwing blijven.

Conditie en duur van Letterenopleidingen

Het handhaven en opzetten van wetenschappelijke opleidingen op een internationaal concurrerend niveau stelt duidelijke eisen. Geconstateerd moet worden dat het in toenemende mate moeite kost om aan die eisen tegemoet te komen. Het academisch scholen van studenten vraagt steeds meer tijd en aandacht en dus goed geschoold personeel. Ondanks het feit dat het aantal contacturen de laatste decennia voortdurend is vergroot en de werkvormen steeds meer zijn toegesneden op de individuele student, is het rendement van veel opleidingen relatief laag gebleven. Hiervoor zijn een aantal factoren aan te duiden. Enerzijds is de samenleving steeds complexer geworden, waarmee de door de studenten gevoelde werkdruk evenredig is toegenomen, terwijl anderzijds kennis en vaardigheden in een kortere periode moeten worden aangeleerd dan voorheen. Dit laatste is een direct gevolg van de inperking van de formele studieduur van vijf tot vier jaren in 1982.

Terwijl de eisen aan opleidingen zijn toegenomen, zijn de condities voor het verzorgen ervan de laatste decennia voor de Letterenfaculteiten sterk verslechterd. Tegen hogere opleidingskosten per student binnen de Geesteswetenschappen staan afgenomen budgetten. In de eerste plaats is, zoals gezegd, de begeleiding van studenten versterkt, mede onder druk van projecten op het gebied van kwaliteit en studeerbaarheid. In de tweede plaats is met de introductie van - vaak zeer innovatieve en hoogwaardige - toepassingen van informatie en communicatietechnologie de aard van veel, ook meer traditionele, Letterenopleidingen veranderd. Met name de laatste ontwikkelingen rechtvaardigen al lange tijd niet meer dat er onderscheid wordt gemaakt in de wijze waarop alfa-, gamma en bèta-opleidingen worden gefinancierd. De noodzakelijke investeringen in apparatuur en personele ondersteuning, die door de Letterenfaculteiten zijn gepleegd, zijn aantoonbaar ten koste gegaan van de omvang van de wetenschappelijke staf en daarmee de breedte aan expertises.

Een extra handicap met betrekking tot het voldoen aan internationaal geldende normen voor inhoud en kwaliteit, is het gegeven dat het voor Letterenopleidingen relevante parate kennisniveau in termen van algemene vorming van de beginnende student de laatste decennia is afgenomen. De invoering van het Studiehuis zal hierin waarschijnlijk onvoldoende verandering brengen. Verondersteld mag wel worden dat instromende studenten in de toekomst beter gewend zijn zelfstandig te werken en over betere mondelinge, schriftelijke en ICT-vaardigheden beschikken dan momenteel het geval is. Daartegenover staan duidelijke knelpunten aangaande motivatie voor de gekozen opleiding, het ontbreken van voldoende kritische zin en analytisch vermogen.

In het licht van bovenstaande wordt in de ministeriële nota *Naar een hoger onderwijs* terecht met nadruk gewezen op het belang van algemene vorming. Deze constatering heeft logischerwijze consequenties voor vorm, inhoud en duur van academische programma's.

In de BaMa-structuur zal binnen de Letterenopleidingen in de eerste cyclus de aandacht derhalve vooral moeten uitgaan naar een verbreding van de academische vorming, het bijbrengen van de basiskennis op het disciplinegebied alsmede het aanleren van de voor de discipline relevante methoden en technieken. In de tweede cyclus vindt vervolgens academische verdieping plaats door de verwerving van meer specialistische kennis en het leren hanteren van geavanceerde methoden en technieken.

Voor een verantwoorde academisch vorming van studenten is een bepaalde tijdspanne noodzakelijk. Bij de beperking van de academische studie van vijf tot vier jaar heeft er omwille van het handhaven van de gewenste eindtermen in de praktijk een indikking plaatsgevonden van de toen bestaande studieprogramma's. Geconstateerd kan inmiddels worden op basis van bijna twintig jaar ervaring dat de gemiddelde studietijd gedurende die tijd rond de zes jaren is komen te liggen en het rendement onder de 40% is gebleven. Dit (te) lage rendement wordt mede veroorzaakt door de selectie na het eerste jaar. Slechts circa 60% van de studenten behaalt het propedeutisch examen. Hieruit kan worden opgemaakt dat ook voor Letterenstudies aanleg en motivatie voorwaarde is voor succes. De Letterenfaculteiten stellen dan ook vast dat een verlenging van de opleidingsduur noodzakelijk is om een adequate oplossing te bieden voor de hierboven aangeduide problemen, zodat kan worden voldaan aan internationaal geldende eisen.

Door in de bachelorfase meer aandacht te geven aan algemene kennis en vaardigheden, en de meer wetenschappelijke vorming te concentreren in de masterfase, kan worden bereikt dat het rendement van de bachelorfase zal toenemen. Het zal ook betekenen dat er een natuurlijke selectie zal optreden met betrekking tot de deelname aan het onderwijs van de tweede cyclus.

Invoering BaMa-structuur

Aan de invoering van de BaMa-structuur, die door de Letterenfaculteiten wordt verwelkomd, zijn grote veranderingen verbonden. Dit geldt met name voor faculteiten die op dit moment nog het zogenaamde waaiersmodel hanteren. Uitgaande van twee los van elkaar staande studiefases, het bachelor en het master, zullen zgn. bovenbouwopleidingen en afstudeerrichtingen moeten worden verzelfstandigd tot aparte bachelor en/of masteropleidingen. Het aantal opleidingen zal daardoor toenemen, hetgeen de nodige logistieke gevolgen met zich mee zal brengen. Voorts mag worden verondersteld dat het aantal studenten in de masterfase voor veruit de meeste opleidingen per universiteit de tien tot vijftien niet zal overschrijden. Voor grotere traditionele opleidingen als Engelse taal en cultuur, Nederlandse taal en cultuur of geschiedenis zal het aantal Ma-studenten per universiteit, uitgaande van de huidige instroom – en rendementsgegevens, (ruim) onder de veertig tot vijftig blijven, inclusief de studenten die opteren voor de variant Lerarenopleiding. Alleen al dit feit verplicht tot een verdere doordenking van het onderwijsaanbod binnen het Letterendomein. In de nota Letteren 2000+ is reeds aangegeven dat voor de Letteren binnen Nederland in de toekomst uitgegaan moet worden van één landelijke voorziening, het *concept Universiteit Nederland*. Binnen een dergelijk concept zal op een zo effectief mogelijke manier landelijk moeten worden samengewerkt en is er voor concurrentie tussen faculteiten nauwelijks tot geen ruimte. Dit geldt zeker voor de masterfase, maar op termijn wellicht ook voor de bachelorfase. Ook voor de middelgrote en grotere opleidingen, als Engelse taal en cultuur, Nederlandse taal en cultuur, geschiedenis en kunstgeschiedenis zal samenwerking geboden zijn, omdat ook deze opleidingen inmiddels te klein zijn om nog een breed scala aan zelfstandige specialisaties te rechtvaardigen. Voor de unica is in de toekomst op Ma-niveau zelfs internationale samenwerking onontkoombaar. Eén en ander impliceert dat brede afspraken tussen alle betrokken zusterfaculteiten noodzakelijk zijn over de structuur van de masterprogramma's en het gewenste eindniveau van de bacheloropleidingen. Dergelijke afspraken zijn inmiddels gemaakt en hebben geresulteerd in het volgende:

- Bij de opstelling van zowel bachelor- als masterprogramma's zal landelijk worden uitgegaan van een vergelijkbare programmastructuur per opleidingstype. Daartoe wordt het ECTS-studiepuntensysteem gehanteerd. Er zullen onderwijsmodules worden geprogrammeerd met een omvang van in beginsel 5 of 10 ECTS-studiepunten of een veelvoud daarvan.²
- Met betrekking tot het te behalen eindniveau voor de moderne talen is landelijke overeenstemming bereikt over de te hanteren minimum eisen voor taalvaardigheid aan het einde van de bachelorfase. Het ligt in de bedoeling het eindniveau te gaan bewaken door middel van landelijk normering en zomogelijk toetsing.
- Voor monodisciplinaire opleidingen geldt dat tenminste 120 ECTS-studiepunten in de bachelorfase dienen te worden besteed aan de studie van het hoofdvak.

De Letterenfaculteiten onderschrijven het standpunt dat het algemeen vormende karakter van wetenschappelijke opleidingen meer nadruk dient te krijgen om te voldoen aan de maatschappelijke behoefte. In de huidige opzet van ongedeelde vierjarige monodisciplines ontbreekt deze in hoge mate doordat veel tijd moet opgaan aan de bestudering van het hoofdvak om de gewenste eindtermen te halen. Dit leidt tot studenten met erg smalle profielen. De vraag kan worden opgeworpen of dit maatschappelijk gezien wenselijk en verantwoord is. Op basis van landelijke afspraken zijn alle Nederlandse Letterenfaculteiten voornemens een vrije ruimte op te nemen in hun bachelorprogramma's van tenminste 30 ECTS-studiepunten. In veel gevallen zal deze aangevuld worden met een verplichte keuzevakruimte die kan oplopen tot nog eens 30 ECTS-studiepunten. Als voorwaarde voor deze verbreding geldt wel dat er in de masterfase voldoende ruimte moet zijn voor specialisatie in de hoofdvakstudie in termen van de benodigde lengte van het opleidingstraject. Dit is noodzakelijk om aan de internationaal geldende eindtermen voor een academische studie in het algemeen en een Letterenstudie in het bijzonder te kunnen voldoen.

Typen van Letterenopleidingen

Een overzicht van de geplande bachelor- en masteropleidingen alsmede relevante voorzieningen is opgenomen in bijlage 1. Hieruit kan worden opgemaakt dat ook na de invoering van een tweecycli structuur een breed geschakeerd landelijk patroon van letterenvoorzieningen wordt gegarandeerd.

Voor alle Ma-Letterenopleidingen geldt dat de nadruk ligt op het aanleren van meer gespecialiseerde kennis en methoden en technieken alsmede de verwerving en training van onderzoeksvaardigheden. Doel is het verantwoord zelfstandig kunnen uitvoeren van (wetenschappelijk) onderzoek op één of meer deelgebieden van de discipline.

Binnen het Letterendomein worden verschillende typen Ma-opleidingen voorzien. In de eerste plaats zijn er opleidingen die maatschappelijk georiënteerd zijn, onder meer door aansluiting te zoeken bij een beroepsveld. In de tweede plaats zijn er opleidingen die disciplinair gericht zijn zonder directe maatschappelijke oriëntatie. De eerste groep wordt aangeduid met de term maatschappelijk georiënteerde opleidingen en de tweede met de term disciplinair georiënteerde opleidingen. Een derde type zijn de educatief georiënteerde opleidingen. Voor Letteren moet daarbij in het bijzonder worden gedacht worden aan de opleiding tot (eerstegraads) leraar.

In zijn algemeenheid kan worden gesteld dat de meer traditionele Letterenopleidingen tot de groep van disciplinair gerichte opleidingen behoren en de nieuwe Letterenopleidingen tot de groep van maatschappij georiënteerde opleidingen. De beslissing of een opleiding tot de ene

² De ECTS-studiepunten zijn nog niet opgenomen in de huidige wetgeving. De keuze van de optimale basiseenheid aan studiepunten vergt, bij de uitvoering van dit convenant, nader onderzoek.

dan wel tot de andere categorie behoort. ligt bij de verantwoordelijke instellingen. Dit besluit dient op grond van inhoudelijke argumenten te worden genomen. De validiteit van de argumentatie moet vervolgens in landelijk verband worden getoetst.

De Letterenfaculteiten verplichten zich ertoe dat opleidingen die onder dezelfde (CROHO-) benaming worden aangeboden dezelfde lengte kennen. Zie voor een schematisch model van de verschillende typen van opleidingen en hun opbouw bijlage 2.

De genoemde drie typen van opleidingen, die binnen de hoofdstructuur van het totale aanbod aan opleidingen op het terrein van de Letteren worden voorzien, worden als volgt omschreven:

- Onder maatschappelijk georiënteerde MA-opleidingen worden die opleidingen verstaan die voorbereiden op een nader omschreven beroepsveld en die aansluiten op maatschappelijke ontwikkelingen. Deze opleidingen zijn over het algemeen breed van opzet. Indicatief voor het bepalen of een opleiding tot deze categorie behoort, is dat een interne of externe praktijktraining integraal deel uitmaakt van het programma. Een dergelijke training draagt zorg voor een goede aansluiting op de arbeidsmarkt. In de BaMa-opzet dient dit gezichtsbepalende element dan ook te worden behouden. Aangezien algemene vorming op dit moment al structureel onderdeel vormt van dit type van opleiding gaan de Letterenfaculteiten uit van een benodigde lengte van het masterprogramma van tenminste 90 ECTS-studiepunten, dat is inclusief 15 ECTS-studiepunten voor de interne of externe praktijktraining. Een overzicht van de zgn. maatschappelijk georiënteerde opleidingen per universiteit is opgenomen in bijlage 3.
- Disciplinair³ gerichte MA-opleidingen zijn opleidingen zonder duidelijk omschreven beroepsveld. De afgestudeerden zijn in staat wetenschappelijk onderzoek op het terrein van één van de Letterenstudies te verrichten en beschikken over de kennis en de competenties die noodzakelijk zijn om binnen de daarvoor gestelde tijd een opleiding tot de promotie af te ronden. Hun aantal zal beperkt zijn. De opleiding wordt afgesloten met een afstudeerscriptie waarin de student blijkt geeft van onderzoeksvaardigheden. De afstudeerscriptie kan betrekking hebben op onderzoek dat de student verricht heeft in het kader van een onderzoeksgerichte stage. Vanwege het feit dat een deel van de bachelorfase benut moet worden voor de verwerving van algemene kennis en vaardigheden, geldt voor disciplinair gerichte opleidingen in alle gevallen dat deze een mastertraject *moeten* kennen van twee jaren (120 ECTS-punten). Dit is noodzakelijk om te kunnen voldoen aan de internationaal geldende normen, geformuleerd in eindtermen. Onder de disciplinair gerichte opleidingen vallen tenminste alle opleidingen die tot het kern domein van de Letterenfaculteiten behoren (zie onder) alsmede de zgn. Kleine Letteren.
- Educatief georiënteerde opleidingen zullen in het geval van de Letteren in het algemeen de opleiding tot leraar in een bepaald disciplinegebied betreffen. Deze opleidingen worden aangeboden in samenwerking met de Instituten voor de Lerarenopleidingen. Hiervoor geldt steeds dat de combinatie vakopleiding – lerarenopleiding twee jaren omvat (120 ECTS-punten). Minstens de helft hiervan dient vakgeoriënteerd te zijn, het andere deel gericht te zijn op de specifieke voorbereiding voor het lerarenberoep.

---

³ Onder discipline gerichte opleidingen worden in dit verband die opleidingen verstaan die zich richten op een helder omschreven wetenschapsgebied dat ook interdisciplinair van aard kan zijn. Relevante voorbeelden zijn Oudheidkunde (*Classical Studies*) en Mediaevistische Studiën (*Medieval Studies*).

Eindtermen in een BaMa-context

Omdat voor Letterenopleidingen samenwerking en afstemming geboden is, is het noodzakelijk dat er landelijke overeenstemming bestaat over de gewenste eindtermen en benodigde competenties voor zowel de bachelor- als de masterfase. Het gaat daarbij niet alleen om het gewenste taalvaardigheidsniveau van talenopleidingen, maar ook om de inhoud, opbouw en de benodigde onderzoeksmethoden en technieken van de opleidingen. Het academisch jaar 2000-2001 is al gedeeltelijk benut om op dit punt overeenstemming te bereiken. Inmiddels zijn de zgn. model eindtermen geformuleerd. Deze zijn opgenomen als bijlage 4 van deze nota.

De eindtermen hebben thans nog een globaal karakter en dienen per discipline verder te worden ingevuld. Hiervoor zal op korte termijn in landelijk verband overleg worden geëntameerd tussen de betrokken vakgenoten. Een eerste verantwoordelijkheid ligt hier voor de leerstoelhouders. Bij het opstellen van de eindtermen zal niet alleen gebruik worden gemaakt van landelijke expertise op dit punt, maar zal ook rekening worden gehouden met de internationale kennis en ervaring. In het bijzonder kan hierbij worden gedacht aan de zgn. Engelse en Schotse benchmark papers die zijn opgesteld onder verantwoordelijkheid van het Britse *Quality Assurance Agency* (QAA) door Engelse en Schotse wetenschappers. Ook kan in dit verband het grootschalige EU-pilotproject *Tuning Educational Structures in Europe* worden genoemd, waaraan door bijna 80 gerenommeerde onderwijsinstellingen uit de EU-landen alsmede Noorwegen en IJsland wordt deelgenomen. Doel van dit project is te komen tot Europese modeleindtermen voor in eerste instantie vijf disciplinegebieden. De opleiding Geschiedenis staat in dit verband model voor de Geesteswetenschappen. De eerste resultaten van dit project worden nog voor de zomer van 2002 verwacht.

Kerndomein en profilering

Sedert de tweede helft van de jaren 1980 hebben de Letterenfaculteiten zich - mede naar aanleiding van de uitvoering van de TVC- en SKG-operaties - ten opzichte van elkaar geprofileerd. In dit proces heeft financiële druk een belangrijke rol gespeeld. Niet alleen zijn er opleidingen geschrapt, maar minder zichtbaar, zijn er ook allerlei afstudeerrichtingen en -specialisatiegebieden verdwenen. Zoals eerder vermeld, is op dit moment de situatie zo dat geen enkele universiteit nog een opleiding in de volle breedte kan aanbieden. Samenwerking is derhalve een absolute noodzaak geworden.

Bij deze samenwerking wordt er vanuit gegaan dat elk van de zes betrokken Letterenfaculteiten de volgende brede disciplinegebieden kennen: taalkunde, letterkunde, geschiedenis en geschiedenis van de kunsten. Omwille van de profilering en de benodigde gedifferentieerdheid zal elk van de faculteiten eigen accenten leggen ten aanzien van onderzoeks- en onderwijsprogramma's die tot uitdrukking komen in verschillende benaderingen en specialisaties binnen opleidingsprogramma's.

Uitgaande van de wens brede Letterenfaculteiten in stand te houden, dient de zgn. kernfaculteit de volgende bachelor- en masteropleidingen te bevatten:

- Geschiedenis*
- Nederlandse taal- en cultuur*
- Engelse taal- en cultuur
- Franse taal- en cultuur (al dan niet ingebed binnen de opleiding Romaanse talen en culturen)
- Duitse taal en cultuur
- Kunstgeschiedenis*

- Klassieke Studiën (de UU kent geen (volledige) opleiding op dit gebied, maar wel een voorziening)
- Eén andere Europese (niet-school)taal
- Eén niet-Europese taal als ijkpunt buiten de Westerse traditie.

* Deze opleidingen kennen een bijzondere verantwoordelijkheid inzake de bestudering en de overdracht van het Nederlandse culturele erfgoed.

Deze zgn. kernfaculteit wordt aangevuld met voorzieningen die passen binnen het gekozen profiel alsmede die waarvoor landelijke verantwoordelijkheid is genomen (unica/Kleine Letteren).

De Letterenfaculteiten maken zich grote zorgen over de afnemende studentenbelangstelling voor de moderne vreemde talenopleidingen uit het kerndomein. Deze zorg wordt mede ingegeven door de noodzaak zorg te dragen voor een voldoende follow-up van wetenschappers en eerstegraads leraren ten behoeve van het voortgezet onderwijs. Daarnaast moet het belang van het behoud van expertise *op niveau* van talen en culturen in de context worden gezien van de toenemende Europeanisering en globalisering. De betrokken faculteiten achten zich verplicht op korte termijn te (laten) onderzoeken hoe de aantrekkingskracht van deze opleidingen op aspirant-studenten kan worden verbeterd. Het ligt in de rede dat daarvoor aanpassingen in de curricula noodzakelijk zullen zijn. Bijvoorbeeld zal moeten worden bewerkstelligd dat betere aansluiting wordt bereikt met de maatschappelijke realiteit (binnen een Europese context).

De betrokken faculteiten zijn voornemens in het najaar van 2001 een commissie in te stellen die gevraagd zal worden advies uit te brengen over de bovenstaande problematiek. Wat betreft de samenstelling van de commissie wordt gedacht aan vertegenwoordigers van potentiële werkgevers (bedrijven en instellingen), een inspecteur Hoger Onderwijs en/of een lid van de Onderwijsraad en vertegenwoordigers uit enkele betrokken disciplines. De commissie zal worden gevraagd in het voorjaar van 2002 haar bevindingen te publiceren.

Verdere rationalisering voorzieningenaanbod

Uitgaande van de zgn. kernfaculteit en het behoud van tenminste één voorziening per disciplinegebied, achten de Letterenfaculteiten het noodzakelijk te komen tot een verdere rationalisering van het totale opleidingsaanbod in Nederland. Zij vinden het ongewenst, gezien de geringe financiële armslag van de faculteiten, doublures van bepaalde opleidingen in stand te houden als daarvoor geen sluitende motivatie kan worden gegeven. Daarnaast geldt voor alle Letterenfaculteiten dat er voldoende financiële ruimte moet zijn of worden geëeëerd om nieuwe ontwikkelingen binnen het domein mogelijk te maken. Tegen deze achtergrond is besloten tot de volgende maatregelen:

UvA	Opheffing van de opleiding Friese taal en letterkunde. Concentratie van het Fries aan de RUG. Beperking van de opleiding Arabisch tot de bachelorfase.
	Opheffing van de voorziening Fins. Concentratie van het Fins aan de RUG.
RUG	Opheffing van de opleiding Nieuwgriekse taal en cultuur. Concentratie van het Nieuwgrieks aan de UvA. Beperking van de Ma-opleiding Romaanse talen en culturen tot het Frans en het Spaans. In concreto betekent dit het schrappen van de afstudeerrichting Italiaans.
LEI	Reductie opleiding Aramees tot een voorziening
KUN	Bundeling van de opleidingen Frans en Spaans tot de opleiding Romaanse talen.
UU	Opheffing van de opleiding Nieuw-Perzisch. Concentratie van het Nieuw-Perzisch aan de LEI.
VUA	Opheffing van de opleiding Semitische talen en culturen.

Bovenstaande maatregelen vormen het eerste resultaat van intensief overleg dat het afgelopen jaar is gevoerd. Het ligt in het voornemen van het DLG, op basis van vervolgoverleg, tot verdere afspraken te komen over de rationalisering van het opleidingsaanbod. Hierbij zal rekening worden gehouden met de uitkomsten van het rapport van de KNAW over de positie van de Kleine Letteren dat in december 2001 wordt uitgebracht.

Afspraken over samenwerking en complementariteit

In het licht van de landelijke discussies gevoerd tussen de Nederlandse Letterenfaculteiten over de uitwerking van het Convenant 2000+ en de invoering van de BaMa-structuur is er een goed inzicht verkregen in de momenteel aanwezige competenties binnen de verschillende faculteiten. Als uitvloeisel van deze discussie is er inmiddels een landelijke databank gevormd, die informatie verschaft over de omvang en het niveau van de aanwezige staf per voorziening. Onderdeel ervan vormt ook het registreren van bestaande en te verwachten vacatures. De databank wordt beheerd door de Faculteit Geesteswetenschappen van de UvA.

Deze databank vormt mede de basis voor concrete landelijke samenwerking bij de verzorging van Ma-programma's. Om te garanderen dat de onderstaande Ma-opleidingen programma's kunnen aanbieden van een voldoende breedte, is overeengekomen dat binnen die programma's 30 ECTS-studiepunten worden opgenomen die worden verzorgd door zusteropleidingen op basis van de aldaar aanwezige aanvullende expertise. In het najaar van 2001 zullen er op disciplinair niveau commissies worden ingesteld om aan deze samenwerking nadere invulling te geven. Het betreft:

- Franse, Italiaanse en Spaanse talen en culturen / Romaanse talen (UvA, RUG, LEI, KUN, UU, VUA)
- Duitse taal en cultuur (UvA, RUG, LEI, KUN, UU, VUA)
- Scandinavische talen en culturen (UvA, RUG)
- Slavische talen en culturen (UvA, RUG, LEI)
- Semitische talen en culturen en Midden-Oostenstudies (UvA, RUG, LEI, KUN, UU)

Voor het Scandinavisch geldt voorts dat samenwerking is geboden met buitenlandse partneruniversiteiten om invulling te kunnen geven aan bepaalde specialismen.

De noodzaak van internationale samenwerking bij de verzorging van Masterprogramma's geldt met name voor de zgn. unieke voorzieningen.

Naast genoemde opleidingen zal het ook noodzakelijk zijn voor de Ma-opleidingen Geschiedenis, Kunstgeschiedenis, Nederlandse taal en cultuur en Engelse taal en cultuur op het niveau van afstudeerrichtingen en specialisaties meer te gaan samenwerken en gebruik te maken van de aanwezige expertise van zusteropleidingen. Studenten zullen daartoe zo nodig worden doorverwezen.

Om de benodigde samenwerking verder inhoud te geven, zullen er verdere afspraken worden gemaakt over de complementariteit van voorzieningen en expertises. Dit geldt met name voor alle disciplinaire voorzieningen, inclusief de wetenschapsgebieden Geschiedenis, Kunstgeschiedenis en Engelse en Nederlandse taal en cultuur. Eén en ander is vooral van belang op het moment dat er vacatures ontstaan op hoogleraar-, UHD- en UD-niveau. De huidige profielen van de Letterenfaculteiten zullen daarbij uitgangspunt vormen.

Verantwoordelijkheden en looptijd

De hierboven geschetste maatregelen zullen worden uitgevoerd onder directe verantwoordelijkheid van de betrokken universiteitsbesturen. Waar het gaat om landelijke afstemming wordt een belangrijke rol toegedacht aan het Disciplineoverleg Letteren en Geschiedenis (DLG). De Coördinatiecommissie Convenant Letteren (CCL) draagt zorg voor de controle van de voortgang van de uitvoering van de gemaakte afspraken en functioneert als contactpunt met het ministerie van OC&W. Deze opzet waarborgt dat de klassieke faculteiten hun plaats in het Nederlandse universitaire bestel kunnen behouden. Hiermee is ook gegarandeerd dat Nederland in de toekomst kan blijven beschikken over een breed geschakeerd landelijke patroon aan Letterenvoorzieningen dat aansluiting behoudt bij de internationale ontwikkelingen.

Het patroon aan voorzieningen dat het resultaat vormt van de uitvoering van de in deze nota opgenomen maatregelen, wordt gegarandeerd voor de periode 2002 - 2005.

Bijlagen:

1. Landelijk totaaloverzicht van geplande bachelor- en masteropleidingen
2. Modelstructuur typen Ma-opleidingen Letteren
3. Landelijk overzicht van zgn. 'maatschappelijk georiënteerde' masteropleidingen
4. Modeleindtermen bachelor- en masterfase

Utrecht, ... 2002

De voorzitter van het college van bestuur van de Universiteit Leiden

(drs L.E.H. Vredevoogd)

De voorzitter van het college van bestuur van de Rijksuniversiteit Groningen

(prof. dr S.K. Kuipers)

De voorzitter van het college van bestuur van de Universiteit Utrecht

(drs J.G.F. Veldhuis)

De voorzitter van het college van bestuur van de Universiteit van Amsterdam

(dr S.J. Noorda)

De voorzitter van het college van bestuur van de Vrije Universiteit Amsterdam

(dr G.W. Noomen)

De voorzitter van het college van bestuur van de Katholieke Universiteit Nijmegen

(ir R.J. de Wijkerslooth de Weerdesteyn)

De voorzitter van het college van bestuur van de Katholieke Universiteit Brabant

(Mw. mr Y.C.M.Th. van Rooy)

Bijlage 1

Totaaloverzicht van geplande bachelor- en masteropleidingen per universiteit

Met nadruk wordt gesteld dat de onderstaande overzichten nog een voorlopig karakter dragen. Definitieve besluitvorming dient binnen alle instellingen nog plaats te vinden.

Universiteit van Amsterdam

<i>OPLEIDINGEN</i>	
<i>bachelor</i>	<i>master</i>
1. Algemene cultuurwetenschappen	1. Algemene cultuurwetenschappen
2. Arabische taal en cultuur	2. American studies
3. Archeologie en prehistorie	3. Archeologie en prehistorie
4. Communicatie- en informatiewetenschappen	4. Archivistiek
5. Duitse taal en cultuur	5. Communicatie- en informatiewetenschappen
6. Engelse taal en cultuur	6. Cultural analysis
7. Europese studies	7. Cultureel erfgoed
8. Franse taal en cultuur	8. Dramaturgie
9. Geschiedenis	9. Duitse taal en cultuur
10. Griekse en Latijnse taal en cultuur	10. Duitsland studies
11. Hebreeuwse taal en cultuur	11. Dutch art in European context
12. Italiaanse taal en cultuur	12. Engelse taal en cultuur
13. Kunstgeschiedenis	13. Europese studies
14. Latijnse taal en cultuur	14. Franse taal en cultuur
15. Literatuurwetenschap	15. Geschiedenis
16. Mediastudies	16. Golden Age
17. Muziekwetenschap	17. Griekse en Latijnse taal en cultuur
18. Nederlandse gebarentaal	18. Hebreeuwse taal en cultuur
19. Nederlandse taal en cultuur	19. Islam studies
20. Nieuwgriekse taal en cultuur	20. Italiaanse taal en cultuur
21. Roemeense taal en cultuur	21. Joodse studies
22. Scandinavische taal en cultuur	22. Journalistiek en media
23. Slavische talen en culturen	23. Kunstgeschiedenis
24. Spaanse taal en cultuur	24. Latijns taal en cultuur
25. Taal en communicatie	25. Linguistics
26. Taalwetenschap	26. Literary studies
27. Theaterwetenschap	27. Mediastudies
	28. Muziekwetenschap
	29. Nederlands als tweede taal
	30. Nederlandse taal en cultuur
	31. Nieuwgriekse taal en cultuur
	32. Preservation and presentation (filmkunde)
	33. Redacteur/editor
	34. Roemeense taal en cultuur
	35. Scandinavische taal en cultuur
	36. Slavische talen en culturen
	37. Spaanse taal en cultuur
	38. Tekst en communicatie
	39. Theaterwetenschap
	40. Theorie der muziek

<i>VOORZIENINGEN</i>
1. Hongaars
2. Portugees

Rijksuniversiteit Groningen

OPLEIDINGEN	
<i>bachelor</i>	<i>master</i>
1. American Studies	1. American Studies
2. Archeologie en prehistorie	2. Archeologie en prehistorie
3. Beleid en bestuur in internationale organisaties	3. Architectuur, stad en landschap in de moderne tijd (gemeenschappelijk Ma-programma met VUA) (o.v.)
4. Communicatie- en Informatiewetenschappen	4. Beleid en bestuur in internationale organisaties
5. Cultuur- en Mediastudies (o.v.)	5. Communicatie- en Informatiewetenschappen
6. Duitse Taal en Cultuur	6. Cultuur- en Mediastudies (o.a. Lit.wet.) (o.v.)
7. Engelse Taal en Cultuur	7. Duitse Taal en Cultuur
8. Finoeegrise talen en culturen	8. Engelse Taal en Cultuur
9. Friese Taal en Cultuur	9. Euroculture
10. Geschiedenis	10. Finoeegrise talen en culturen
11. Griekse en Latijnse Taal en Cultuur	11. Friese Taal en Cultuur
12. Informatiekunde (Alfa-Informatica)	12. Geschiedenis
13. Kunstgeschiedenis	13. Humanitarian Assistance
14. Nederlandse Taal en Cultuur	14. Informatiekunde (Alfa-Informatica)
15. Romaanse talen en culturen	15. Journalistiek
16. Scandinavische talen en culturen	16. Kunst, beleid en management
17. Slavische talen en culturen	17. Kunstgeschiedenis
18. Taalwetenschap	18. Linguistics
19. Talen en Culturen v.h. Nabije en Midden-Oosten	19. Mediëvisiek (Medieval Studies)
	20. Nederlandse Taal en Cultuur
	21. Oudheidkunde (Classical Studies)
	22. Romaanse talen en culturen
	23. Romantic histories (o.v.)
	24. Scandinavische talen en culturen
	25. Slavische talen en culturen
	26. Talen en culturen v.h. Nabije en Midden-Oosten
	27. Teaching English as a foreign language (o.v.)
	28. Toegepaste Taalwetenschap (o.v.)

VOORZIENINGEN

1. Oud-Germanistiek

Universiteit Leiden

OPLEIDINGEN	
<i>bachelor</i>	<i>master</i>
1. Nederlandse Taal en Cultuur	1. Nederlandse Taal en Cultuur
2. Dutch Studies	2. Dutch Studies
3. Duitse Taal en Cultuur	3. Duitse Taal en Cultuur
4. Engelse Taal en Cultuur	4. Engelse Taal en Cultuur
5. Franse Taal en Cultuur	5. Franse Taal en Cultuur
6. Italiaanse Taal en Cultuur	6. Italiaanse Taal en Cultuur
7. Slavische Talen en Culturen	7. Slavische Talen en Culturen
8. Ruslandkunde	8. Ruslandkunde
9. Griekse en Latijnse Taal en Cultuur	9. Griekse en Latijnse Taal en Cultuur
10. Egyptische Taal en Cultuur	10. Egyptische Taal en Cultuur
11. Afrikaanse Talen en Culturen	11. Afrikaanse Talen en Culturen
12. Talen en Culturen van China	12. Talen en Culturen van China
13. Talen en Culturen van Japan	13. Talen en Culturen van Japan

14. Talen en Culturen van Korea	14. Talen en Culturen van Korea
15. Talen en Culturen van Indiaans-Amerika	15. Talen en Culturen van Indiaans-Amerika
16. Talen en Culturen van Latijns-Amerika	16. Talen en Culturen van Latijns-Amerika
17. Talen en Culturen van Zuidoost-Azië en Oceanië	17. Talen en Culturen van Zuidoost-Azië en Oceanië
18. Talen en Culturen van Zuid- en Centraal-Azië	18. Talen en Culturen van Zuid- en Centraal-Azië
19. Assyriologie	19. Assyriologie
20. Hebreeuwse Taal en Cultuur	20. Hebreeuwse Taal en Cultuur
21. Arabisch/ Perzisch/Turks	21. History and Culture of the Middle East
22. Geschiedenis	22. Geschiedenis
23. Kunstgeschiedenis	23. Kunstgeschiedenis
24. Literatuurwetenschap	24. Literatuurwetenschap
25. Taalwetenschap i.h.b. Algemene Taalwetenschap	25. Taalwetenschap i.h.b. Algemene Taalwetenschap
26. Taalwetenschap i.h.b. Vergelijkende Indo-Europese Taalwetenschap (<i>mogelijkheid wordt op dit moment nog onderzocht</i>)	26. Taalwetenschap i.h.b. Vergelijkende Indo-Europese Taalwetenschap
	27. Taalwetenschap i.h.b. Vergelijkende Taalwetenschap van andere taalfamilies
	28. Afrikaanse Taalkunde
	29. Islamologic/Islam Studies (<i>in samenwerking met de Faculteit Godgeleerdheid</i>)
	30. Boekwetenschap
	31. Europese Unie Studies
	32. Management & Letteren
	33. ICT & Letteren
	34. Journalistiek & nieuwe media
	35. Culture, Communication and Behavior (<i>in samenwerking met Faculteit Sociale Wetenschappen</i>)
	36. Cultuur, Bestuur en Recht in niet-westerse samenlevingen (<i>in samenwerking met Faculteit der Rechtsgeleerdheid (177) en wellicht Faculteit Sociale Wetenschappen</i>)

VOORZIENINGEN

Katholieke Universiteit Nijmegen

OPLEIDINGEN	
<i>bachelor</i>	<i>master</i>
1. Algemene cultuurwetenschappen	1. Algemene Literatuurwetenschap
2. Arabisch taal en cultuur	2. Algemene Taalwetenschap
3. Communicatie- en informatiewetenschappen	3. Amerikanistiek
4. Cultuurstudies	4. Archeologie
5. Duitse taal en cultuur	5. Arabische taal, letterkunde en cultuur
6. Engelse taal en cultuur	6. Bedrijfscommunicatie Letteren
7. Geschiedenis	7. Cultuur- en mentaliteitsgeschiedenis
8. Griekse en Latijnse taal en cultuur	8. Cultuurstudies
9. Kunstgeschiedenis	9. Duitse taal- en letterkunde
10. Nederlandse taal en cultuur	10. Duitsland studies
11. Romaanse talen en culturen	11. Engelse taal- en letterkunde
12. Taal- en cultuurstudies	12. Geschiedenis
13. Taalwetenschap	13. Griekse en Latijnse taal en cultuur
	14. Kunstgeschiedenis en Archeologie

	15. Letteren 16. Mediterrane Studies 17. Midden-Oostenstudies 18. Nederlandse taal- en letterkunde 19. Publieksgeschiedenis 20. Psycholinguïstiek 21. Romaanse talen en culturen 22. Spraak- en taalpathologie 23. Taal, spraak en informatica 24. Toegepaste taalwetenschap 25. Vergelijkende kunstwetenschap
--	--

VOORZIENINGEN

1. Italiaans

Universiteit Utrecht

OPLEIDINGEN

<i>bachelor</i>	<i>master</i>
1. Arabische en Turkse talen en culturen 2. Communicatie- en informatiewetenschappen 3. Duitse taal en cultuur 4. Engelse taal en cultuur 5. Franse taal en cultuur 6. Fonetiek 7. Geschiedenis 8. Italiaanse taal en cultuur 9. Keltische talen en cultuur 10. Kunstgeschiedenis 11. Literatuurwetenschap 12. Muziekwetenschap 13. Nederlandse taal en cultuur 14. Portugese taal en cultuur 15. Spaanse taal en cultuur 16. Taal- en cultuurstudies 17. (Algemene) Taalwetenschap 18. Theater-, film en televisiewetenschap	(Onderstaande lijst draagt een zeer voorlopig karakter) 1. Amerikanistiek 2. Cognitive science 3. Communicatiekunde 4. Conflictstudies 5. Cultuurgeschiedenis vanaf de Verlichting 6. Cultuureducatie 7. Dramaturgie 8. Duitse taal en cultuur 9. Engelse taal en cultuur 10. Film- en televisiewetenschap 11. Fonetiek 12. Franse taal en cultuur 13. Journalistiek 14. Geschiedenis 15. Geschiedenis van de Internationale betrekkingen 16. Islam studies 17. Italiaanse taal en cultuur 18. Keltische talen en cultuur 19. Kunstgeschiedenis 20. Kunstbeleid en -management 21. Latijns-Amerika studies 22. Literatuurwetenschap 23. Mediëvistiek 24. Moderne Nederlandse letterkunde 25. Moderne westerse letterkunde 26. Muziekwetenschap 27. Nederlandse taal en cultuur 28. Nieuwe media en digitale cultuur 29. Oudheid en Antieke cultuur 30. Portugese taal en cultuur 31. Sociaal-economische geschiedenis 32. Spaanse taal en cultuur 33. Studies van de Renaissance en de Barok 34. Taalonderwijskunde 35. (Algemene) Taalwetenschap

	36. Theaterwetenschap 37. Vertalen 38. Vrouwenstudies
--	---

VOORZIENINGEN

Vrije Universiteit Amsterdam

OPLEIDINGEN	
<i>bachelor</i>	<i>master</i>
1. Algemene cultuurwetenschappen	1. Algemene cultuurwetenschappen
2. Archeologie en Prehistorie	2. Archeologie en Prehistorie
3. Communicatie- en Informatiewetenschappen	3. Communicatie- en Informatiewetenschappen
4. Duitse taal en cultuur	4. Duitse taal en cultuur
5. Engelse taal en cultuur	5. Engelse taal en cultuur
6. Franse taal en cultuur	6. Franse taal en cultuur
7. Geschiedenis	7. Geschiedenis
8. Griekse en Latijnse taal en cultuur	8. Griekse en Latijnse taal en cultuur
9. Kunstgeschiedenis	9. Kunstgeschiedenis
10. Literatuurwetenschap	10. Literatuurwetenschap
11. Nederlandse taal en cultuur	11. Nederlandse taal en cultuur
12. Oudheidkunde	12. Oudheidkunde
13. Taalwetenschap	13. Taalwetenschap

VOORZIENINGEN
1. Spaans 2. Italiaans 3. Semitische talen en culturen

Katholieke Universiteit Brabant

OPLEIDINGEN	
<i>bachelor</i>	<i>master</i>
1. Taalkunde en Interculturele communicatie	1. Interculturele communicatie
2. Algemene cultuurwetenschappen	2. Taalkunde
3. Communicatie- en informatiewetenschappen	3. NT2-expert (duale opleiding)
	4. Cultuur & Letteren
	5. Tekst & Communicatie
	6. Bedrijfscommunicatie & Digitale media
	7. Taal & Kunstmatige intelligentie
	8. Studies van de multiculturele samenleving (interfacultair)

VOORZIENINGEN

Erasmus Universiteit Rotterdam

OPLEIDINGEN	
<i>bachelor</i>	<i>master</i>
1. Geschiedenis 2. Algemene cultuurwetenschappen	1. Maatschappijgeschiedenis 2. Kunst- en cultuurwetenschappen 3. Media en journalistiek
VOORZIENINGEN	

Universiteit Maastricht

OPLEIDINGEN	
<i>bachelor</i>	<i>master</i>
1. Cultuur- en wetenschapstudies 2. European studies 3. Beeldcultuur en multimedia (o.v.)	1. Cultuur- en wetenschapstudies 2. European studies 3. Beeldcultuur en multimedia (o.v.)
VOORZIENINGEN	

Open Universiteit Nederland

OPLEIDINGEN	
<i>bachelor</i>	<i>master</i>
1. Algemene cultuurwetenschappen	1. Algemene cultuurwetenschappen

Bijlage 2

Model hoofdstructuur van Masteropleidingen

Voorzien worden drie typen opleidingen:

- Educatief georiënteerde opleidingen
- Maatschappelijk georiënteerde opleidingen
- Disciplinair gerichte opleidingen

De drie typen kunnen als volgt schematisch worden weergegeven:

<i>Educatief georiënteerde opleiding (120 ECTS-punten)</i>
<ul style="list-style-type: none">
• 5 modulen van 10 ECTS-studiepunten* (Voor het vervolgtraject Lerarenopleiding zal in zijn algemeenheid als ingangsvoorwaarde gelden dat één van de modulen dient voor te bereiden op het tweede MA-jaar)
• afstudeerwerkstuk (25 ECTS-studiepunten)
• Lerarenopleiding

<i>Maatschappelijk georiënteerde opleiding (90 ECTS-studiepunten)</i>
<ul style="list-style-type: none">
• 5 modulen van 10 ECTS-studiepunten*
• interne of externe praktische training (15 ECTS-studiepunten)
• afstudeerwerkstuk (25 ECTS-studiepunten)

<i>Disciplinair gerichte opleiding (120 ECTS-punten)</i>
<ul style="list-style-type: none">
• 6 modulen van 10 ECTS-studiepunten*
• onderzoeksonderdelen (waarvan een onderzoeksgerichte stage deel kan uitmaken) (30 ECTS-studiepunten)
• afstudeerwerkstuk (30 ECTS-studiepunten)

* Onderdelen van 10 ECTS-studiepunten kunnen zonodig ook gesplitst worden in twee onderdelen van 5 ECTS-punten.

Bijlage 3

Overzicht van zgn. maatschappelijk georiënteerde Masteropleidingen per universiteit

Met nadruk wordt gesteld dat de onderstaande overzichten nog een voorlopig karakter dragen. Definitieve besluitvorming dient binnen alle instellingen nog plaats te vinden.

Universiteit van Amsterdam

1. Algemene cultuurwetenschappen
2. American studies
3. Archivistiek
4. Communicatie- en informatiewetenschappen
5. Cultureel erfgoed
6. Dramaturgie
7. Duitslandstudies / Deutschland Studien
8. Dutch art in European context
9. Europese studies / European Studies
10. Gouden eeuw / Golden Age
11. Joodse studies
12. Journalistiek en media
13. Mediastudies
14. Nederlands als tweede taal
15. Preservation and presentation
16. Redacteur/editor
17. Tekst en communicatie

Rijksuniversiteit Groningen

1. American Studies
2. Architectuur, stad en landschap in de moderne tijd (gemeenschappelijk Ma-programma met VUA) (o.v.)
3. Beleid en Bestuur in Internationale Organisaties
4. Communicatie- en Informatiewetenschappen
5. Cultuur- en Mediastudies (o.a. Lit.wet.) (o.v.)
6. Euroculture
7. Humanitarian Assistance
8. Informatiekunde (Alfa-Informatica)
9. Journalistiek
10. Kunst, Beleid en Management
11. Romantic histories (o.v.)
12. Teaching English as a foreign language (o.v.)
13. Toegepaste taalwetenschap (o.v.)

Universiteit Leiden

1. Dutch Studies
2. Boekwetenschap
3. Culture, Communication & Behaviour
4. Cultuur, Bestuur & Recht in niet-westerse samenlevingen
5. Europese Unie Studies
6. ICT & Letteren
7. Journalistiek & nieuwe media
8. Management & Letteren
9. Ruslandkunde

Katholieke Universiteit Nijmegen

1. Amerikanistiek
2. Bedrijfscommunicatie Letteren
3. Cultuurstudies
4. Duitsland Studies
5. Letteren
6. Mediterrane studies
7. Midden-Oostenstudies
8. Publieksgeschiedenis
9. Taal, Spraak en Informatica
10. Toegepaste Taalwetenschap

Universiteit Utrecht

1. Amerikanistiek
2. Communicatiekunde
3. Conflictstudies
4. Cultuureducatie
5. Dramaturgie
6. Film en televisiewetenschap
7. Geschiedenis van de internationale betrekkingen
8. Journalistiek
9. Kunstbeleid en -management
10. Latijns-Amerika studies
11. Nieuwe media en digitale cultuur
12. Studies van de Renaissance en de Barok
13. Taalonderwijskunde
14. Vertalen
15. Vrouwenstudies

Vrije Universiteit Amsterdam

1. Algemene cultuurwetenschappen
2. Communicatie- en informatiewetenschappen

Katholieke Universiteit Brabant

1. Interculture communicatie
2. NT2-expert (duale opleiding)
3. Cultuur & Letteren
4. Tekst & Communicatie
5. Bedrijfscommunicatie & Digitale media
6. Studies van de multiculturele samenleving (interfacultair)

Erasmus Universiteit Rotterdam

1. Media en journalistiek

Universiteit Maastricht

1. Cultuur- en wetenschapstudies
2. European studies
3. Beeldcultuur en multimedia (o.v.)

Open Universiteit Nederland

1. Algemene cultuurwetenschappen

Bijlage 4 Modeleindtermen bachelor- en masterfase

Ter inleiding

Inmiddels is het algemeen aanvaard dat onderwijsprogramma's vanuit de eindtermen / competenties worden geformuleerd. Met deze werkwijze is in het Verenigd Koninkrijk al ruime ervaring opgedaan en ook is de systematiek in andere Europese landen bekend. Door deze aanpak te kiezen kan een grotere transparantie en samenhang van programma's worden gerealiseerd omdat vastgesteld kan worden hoeveel tijd per studiefase moet worden gereserveerd voor het aanleren van benodigde kennis en methoden en technieken alsmede academische en algemene vaardigheden. Bovendien wordt het hierdoor mogelijk tot cumulatief opgebouwde programma's te komen en daarmee zonodig relevante ingangsvoorwaarden te formuleren voor colleges. Bij dit laatste punt moet weer worden aangetekend dat een te sterke cumulatieve programmering de studeerbaarheid van een opleiding belemmert. Een helder stelsel aan criteria en wensen waaraan programma's moeten voldoen, zal dan ook op een later moment worden geformuleerd.

Onderscheid wordt gemaakt tussen de eindtermen voor de bachelorfase en die voor de masterfase. Hoewel de eindtermen en te verwerven competenties in de eerste plaats programmagerelateerd zijn, kunnen er ook meer algemene doelen worden geformuleerd. Onderscheid wordt in de praktijk gemaakt tussen drie typen van eindtermen:

- vakgerelateerde theoretische en inhoudelijke kennis;
- academische en vakgerelateerde vaardigheden en
- algemene vaardigheden.

Voor alle drie geldt dat zij een aantoonbare plaats in het programma moeten hebben en toetsbaar en/of controleerbaar zijn.

Voor zowel de bachelorfase als de masterfase moet in de eindtermen tot uitdrukking komen dat het om een academische opleiding gaat die terecht aan een universiteit wordt onderwezen. Voor goed wetenschappelijk onderwijs geldt uiteraard dat het moet zijn gerelateerd aan en/of wordt onderbouwd met goed wetenschappelijk onderzoek.

Ten aanzien van de algemene en academische vaardigheden kan worden gedacht aan items als analytisch en synthetisch vermogen, algemene basiskennis, onderkenning van de Europese / internationale dimensie, vermogen zelfstandig te leren, samenwerking en communicatie, inzet en bestuurlijk en organisatorisch vermogen. Een uitgebreide lijst van deze vaardigheden is opgenomen in deze notitie als bijlage.

Naast bovenstaande competenties zijn per opleiding uiteraard de vakgerelateerde vaardigheden bepalend. Bij dit type van vaardigheden moet in het bijzonder worden gedacht aan de voor een goede vakuitoefening benodigde methoden en technieken.

Voor eindtermen en competenties geldt in zijn algemeenheid, dat deze geoperationaliseerd moeten kunnen worden door middel van verschillende typen van onderwijsvormen en in verschillende werkvormen. Bij werkvormen kan o.a. worden gedacht aan het uitvoeren van gerichte opdrachten, het oefenen van technische vaardigheden, het schrijven van werkstukken oplopend in moeilijkheidsgraad, het houden van voordrachten, het leveren van opbouwende kritiek op de werkstukken/voordrachten van anderen, het (technisch) voorzitten van een seminariegroep, het werken onder tijdsdruk, samenwerken met anderen bij het maken van een werkstuk, enz.

In de geformuleerde eindtermen dient helder het onderscheid zichtbaar te zijn tussen de bachelorfase en de masterfase. In zijn algemeenheid mag er van worden uitgegaan dat in de bachelorfase het fundament wordt gelegd voor academische vorming. Hiermee wordt bedoeld dat relevante basiskennis is verkregen met betrekking tot de inhoud en de theoretische

grondslagen van het vak. Ook heeft de student zich de benodigde basismethoden en -technieken van het vak eigen gemaakt. De masterfase beoogt meer specialistische kennis aan te leren en deze te leren toepassen in de onderzoekspraktijk. De eindtermen en benodigde competenties worden hieronder in meer detail per studiefase gegeven.

Bachelorfase

Zowel het DLG als de VSNU hebben eindtermen geformuleerd voor de bachelorfase. De VSNU heeft zich daarbij gebaseerd op een discussiebijdrage van prof.dr.mr. C.J.M. Schuyt. De beide sets van eindtermen gaan min of meer uit van een vergelijkbaar concept. Schuyt onderscheidt vaardigheden, kennis, houding en reflectie. Het DLG gaat uit van de categorieën academisch denk- en werkniveau en vakspecifieke vaardigheden.

In zijn algemeenheid kan worden gesteld dat de eindtermen, de eindcompetenties van een bachelorprogramma, de minimale ingangseisen vormen voor een masteropleiding. Met betrekking tot de benodigde vakkennis volgen de Letterenfaculteiten in grote lijnen de formuleringen van Schuyt. De student dient bij het behalen van het bachelordiploma in staat te zijn:

- de grondslagen en de geschiedenis van het vakgebied te begrijpen en te interpreteren
- opgedane basiskennis te reproduceren op een samenhangende wijze
- nieuwe gegevens en interpretaties te kunnen plaatsen in hun context
- de structuur van het vakgebied en de samenhang tussen deelgebieden te begrijpen
- de wijzen waarop waarheidsvinding en theorievorming plaatsvinden te begrijpen en toe te passen
- op accurate wijze analysetechnieken van het vakgebied toe te passen
- onderzoek binnen het vakgebied op waarde te schatten

De specifieke kenniseisen dienen voor elk vakgebied apart te worden geformuleerd.

Omwille van het bereiken van een adequate academische vorming in de breedte beschikt de student, naast bovenstaande, over elementair inzicht en overzicht van (een) ander(e) disciplinegebied(en) dan de gekozen major.

Op het gebied van talenopleidingen is voorts het verworven taalvaardigheidsniveau van belang. Het te bereiken niveau is taalafhankelijk en ligt voor bijvoorbeeld een schooltaal hoger dan voor een niet-schooltaal. Op verzoek van de BaMa-werkgroep van het DLG heeft een taakgroep de eindtermen in kaart gebracht voor talen die aan meerdere Nederlandse universiteiten worden onderwezen. Gebruik is daarbij gemaakt van het referentiekader van het *Common European Framework of Reference for Languages* (CEFR). De taakgroep is uitgegaan van vier taalgroepen. Deze dekken in grote lijnen de talen die in Nederland worden verzorgd. De te onderscheiden vaardigheden zijn: Luisteren, Lezen, Gesproken Interactie, Gesproken Productie en Schrijven. Eén en ander leidt tot het onderstaande overzicht. Voor de tabel geldt dat de hier geformuleerde eindtermen beogen het minimumniveau aan te geven. De categorieën lopen van lager naar hoger (B1, B2, C1 en C2) en zijn uitvoerig beschreven in het CEFR-rapport. Deze beschrijving is samengevat in het advies van de taakgroep.

<i>Taal(groep)</i>	<i>Niveau</i>					
	Luist	Lezen	Gespr. Interactie	Gespr. Productie	Schrijven	
1. Engels	C1	C2	C1	C1	C1	C1
2. Du/Fr	C1	C2	B2	B2	B2	B2
3. Germ/Rom*	C1	C1	B2	B2	B2	B2
4. Overig	B1	B2	B1	B1	B1	B1

*Italiaans, Spaans en Portugees

Masterfase

Het academisch niveau van een opleiding wordt bepaald door de eindtermen en te verwerven competenties van het masterprogramma. In zijn algemeenheid kan worden gesteld dat het verworven kennis- en vaardighedeniveau zodanig moet zijn dat een afgestudeerde zelfstandig een grootschalig onderzoek moet kunnen uitvoeren, bijvoorbeeld voor het schrijven van een dissertatie. Globaal kan hier opnieuw de formulering van Schuyt worden gevolgd aangaande de te behalen eindtermen op het vakgebied en een eventuele specialisatie daarbinnen. De student moet:

- beschikken over kennis van (tenminste een deel van) het vakgebied rakend aan het voorfront van de kennis. Hieronder worden verstaan de nieuwste theorieën, interpretaties, methoden en technieken;
- in staat zijn de structuur van het vakgebied en de samenhang tussen deelgebieden te begrijpen;
- in staat zijn de wijze waarop waarheidsvinding en theorievorming in beweging is, te volgen en te interpreteren;
- voldoende vaardigheid bezitten in het toepassen van methoden en technieken bij het zelfstandig uitvoeren van een onderzoek en begrip hebben voor het gebruiken van de uitkomsten voor het ontwikkelen van geavanceerde ideeën of praktijktoepassingen;
- in staat zijn op tenminste één of enkele deelgebieden van de discipline een originele bijdrage aan de kennis te leveren (in het algemeen getoetst door het afleggen van een meesterproef);
- aantoonbaar blijf kunnen geven van originaliteit en creativiteit in de behandeling van het vakgebied;

Bijlage

Algemene en academische vaardigheden

- a. Europese / internationale dimensie
  - bewustzijn van de Europese dimensie
  - kennis van en begrip voor gebruiken en culturen van andere landen en volken
  - ervaring met buitenlandse studie
- b. Analytisch vermogen
  - vermogen te analyseren en te synthetiseren
  - vermogen te organiseren en te plannen
  - vermogen om kennis in de praktijk toe te passen
  - vermogen teksten en data kritisch te beoordelen
  - vermogen informatie te verzamelen uit een variëteit van bronnen
  - vermogen ontwikkelingen en processen (in hun tijd) te plaatsen
- c. Basis kennis
  - algemene ontwikkeling op universitair niveau
  - vermogen het belang van de eigen discipline te positioneren in de maatschappij
  - bezitten van elementaire computervaardigheden
  - goede mondelinge en schriftelijke vaardigheden in de eigen taal
  - goede mondelinge en schriftelijke vaardigheden in tenminste één vreemde (school)taal, maar bij voorkeur in meerdere
- d. Leren
  - vermogen te leren
  - goede bibliotheek- en Internetvaardigheden
  - vermogen kennis te verkrijgen van anderen door middel van het formuleren en het stellen van heldere vragen
  - kritisch vermogen en zelfreflectie
  - behoefte aan kennis
- e. Intellectueel vermogen
  - vermogen op nieuwe ontwikkelingen in te spelen
  - vermogen nieuwe ideeën te genereren
  - vermogen problemen te benoemen en die op te lossen

- f. Inzet
  - vermogen te werken in termen van betrokkenheid, stress en doorzettingsvermogen
  - zoeken naar kwaliteit in eigen werk
- g. Samenwerking en communicatie
  - respect voor de opvattingen en gevoelens van anderen
  - vermogen tot samenwerken
  - goede communicatieve vaardigheden
- h. Bestuur en organisatie
  - zelfstandigheid en persoonlijk initiatief
  - ondernemingszin
  - vermogen leiding en sturing te geven
  - bezitten van ethische betrokkenheid en sociale verantwoordelijkheid
  - wil om te slagen